

عَلَيْهِ السَّلَامُ

احکام الاما

گزیده‌های از نهج البلاغه

www.ketab.ir

به کوشش: محمد علی محمد صالحی

: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. 661-600 Ali ibn Abi-Talib, Imam I
 : نهج البلاغه، فارسی - عربی، برگزیده
 : احکام/امام ﷺ: گزیده‌ای از نهج البلاغه/علی بن ابیطالب؛ به کوشش محمد علی محمدصالحی.
 : ویراست ۲.
 : قم: دارالفکر، ۱۳۹۲.
 : ۳۴ ص. ۱۴۵۰-۱۴۵۱ م.س.
 : ۷-۲۹۱-۲۷۰-۶۰۰-۹۷۸
 : فیبا
 : زبان: فارسی - عربی.
 : کتابنامه: ص. [۲۰۳] - ۲۰۴.
 : گزیده‌ای از نهج البلاغه.
 : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- خطبه‌ها
 : Ali ibn Abi-talib, Imam I. ۶۰۰-۶۶۱. -- *Public speaking
 : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- نامه‌ها
 : Ali ibn Abi-talib, Imam I. ۶۰۰-۶۶۱. -- Correspondence
 : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- کلمات قصار
 : Ali ibn Abi-talib, Imam I. ۶۰۰-۶۶۱. -- Quotations
 : محمدصالحی، محمد علی، ۱۳۲۹ -، گردآورنده
 : BPR۸
 : ۴۹۷/۹۵۵
 : ۹۲۱۶۰۱۲

سرشناسه
 عنوان قراردادی
 عنوان و نام پدیدآور
 وضعیت ویراست
 مشخصات نشر
 مشخصات ظاهری
 شابک
 وضعیت فهرست نویسی
 یادداشت
 یادداشت
 عنوان دیگر
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 موضوع
 شناسه افزوده
 رده بندی کنگره
 رده بندی دیویی
 شماره کتابشناسی ملی

انتشارات دارالفکر
تاسیس ۱۳۳۶

مؤسس: مرحوم حضرت حجة الاسلام والمسلمین
آقای حاج سید عبدالحمید مولانا (ره)

احکام الإمام علیؑ
 (گزیده‌ای از نهج البلاغه)
 (ویراست جدید)

به کوشش: محمدعلی محمدصالحی
 ناشر: دارالفکر
 چاپخانه: نگین - قم
 نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
 شمارگان: ۱۰۰ نسخه
 قیمت: ۲۲۰۰۰۰ تومان

شابک: ۷-۲۹۱-۲۷۰-۶۰۰-۹۷۸ - 7-491-270-600-978 ISBN

دفتر مرکزی: قم، خیابان شهداء(صفائیه)، مجتمع تجاری صفائیه، طبقه سوم
 تلفن: ۳۷۷۴۳۵۴۴-۳۷۷۲۳۶۴۵ فاکس: ۳۷۷۲۸۸۱۴
 دفتر تهران: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری،
 روبه‌روی اداره پست، پلاک ۱۲۴ تلفن: ۶۶۴۰۸۹۲۷-۶۶۴۰۹۲۵۲

www.darulfekr.ir کلیه حقوق برای مولف محفوظ است info@darulfekr.ir

هرگونه تکثیر از تمام یا قسمتی از این اثر بصورت حرفه‌جینی یا عکسبرداری، چاپ مجدد، چاپ افست،
 پلی کپی و انواع دیگر چاپ بدون اجازه کتبی ناشر شرعاً جایز نمی‌باشد و پیگرد قانونی به همراه خواهد داشت.

فهرست مطالب

- مقدمه ۱۹
- مؤلف کتاب نهج البلاغه ۲۱

بخش اول: گزیده خطبه‌های نهج البلاغه

- خطبه ۱ ..... ۲۵
- عجز انسان از شناخت ذات خداوند ۲۵
- شناخت خدا ۲۶
- خطبه ۲ ..... ۲۷
- خصایص رسول الله ﷺ ۲۷
- شناخت عصر جاهلیت ۲۸
- فضایل عترت پیغمبر ﷺ ۲۹
- سیمای منحرفان ۲۹
- مقام و منزلت آل محمد ﷺ ۳۰
- خطبه ۳ (شَقَشِقِيَّه) ۳۱
- شکوه از ابابکر و غصب خلافت ۳۱

- ۳۳ ..... شکوه از عُمر و ماجرای خلافت
- ۳۴ ..... شکوه از شورای عُمر
- ۳۵ ..... شکوه از خلافت عثمان
- ۳۶ ..... بیعت عمومی مردم با امیرالمؤمنین
- ۳۷ ..... مسئولیت‌های اجتماعی
- ۴۲ ..... خطبه ۲۱
- ۴۲ ..... راه رستگاری
- ۴۴ ..... خطبه ۴۲
- ۴۴ ..... پرهیز از آرزوهای طولانی و هواپرستی
- ۴۶ ..... خطبه ۱۴
- ۴۶ ..... روان‌شناسی عُمر و عاصم
- ۴۷ ..... ویژگی امام علی علیه السلام
- ۴۹ ..... خطبه ۱۷۶
- ۴۹ ..... نکوهش خیانت حکمین
- ۵۱ ..... خطبه ۱۹۳ (خطبه همام)
- ۵۱ ..... سیمای پرهیزگاران
- ۵۳ ..... شب پرهیزکاران
- ۵۴ ..... روز پرهیزکاران
- ۵۵ ..... نشانه‌های پرهیزکاران
- ۶۰ ..... خطبه ۱۹۹
- ۶۰ ..... اهمیت نماز

- ۶۲ ..... ره آورد زکات
 ۶۲ ..... ادای امانت
 ۶۳ ..... دانش الهی
 ۶۴ ..... خطبه ۲۰۰
 ۶۴ ..... سیاست دروغین معاویه
 ۶۵ ..... خطبه ۲۰۱
 ۶۵ ..... راه روشن حق
 ۶۷ ..... خطبه ۲۰۲
 ۶۷ ..... شکوه از ستمکاری امت
 ۶۹ ..... خطبه ۲۰۳
 ۶۹ ..... آخرت گرایی
 ۷۰ ..... خطبه ۲۰۴
 ۷۰ ..... آمادگی برای سفر آخرت
 ۷۲ ..... خطبه ۲۰۹
 ۷۲ ..... روش استفاده از دنیا
 ۷۲ ..... برخورد با تفکر ترک دنیا
 ۷۴ ..... خطبه ۲۲۴ (عقیل) داستان عقیل
 ۷۴ ..... پرهیز از ستمکاری
 ۷۴ ..... عدالت علوی، پرهیز از امتیاز خواهی
 ۷۸ ..... خطبه ۲۲۵
 ۷۸ ..... یاری خواستن از خدا در مشکلات اقتصادی

- خطبه ۲۲۶ ..... ۷۹
- دنیاشناسی ۷۹
- عبرت گرفتن از دنیا ۷۹
- خطبه ۲۲۷ ..... ۸۲
- یکی از دعا‌های امام علیه السلام : ۸۲
- خطبه ۲۳۰ ..... ۸۴
- ترس از خدا ۸۴
- ضرورت یاد مرگ ۸۴
- سفارش به نیکوکاری ۸۶
- زاهدان چه کسانی هستند؟ ۸۷
- خطبه ۲۳۵ ..... ۸۸
- درس‌گ پیامبر صلی الله علیه و آله ۸۸
- خطبه ۲۳۹ ..... ۹۰
- فضایل اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله ۹۰

بخش دوم: گزیده نامه‌های نهج البلاغه

- نامه ۱ ..... ۹۵
- افشای سران ناکثین ۹۵
- نامه ۳ ..... ۹۷
- در زیان دل بستن به دنیا و برخورد با خیانت کارگزاران ... ۹۷
- هشدار از بی اعتباری دنیای حرام ۹۸

- عبرت از گذشتگان ۹۹
- نامه ۱۷ ..... ۱۰۱
- افشای چهره بنی امیه و فضایل اهل بیت علیهم السلام ۱۰۱
- فضایل عترت پیامبر صلی الله علیه و آله و افشای چهره بنی امیه ۱۰۲
- نامه ۲۷ (محمد بن ابی بکر) ۱۰۴
- اخلاق اجتماعی ۱۰۴
- زاهدان ۱۰۵
- یاد مرگ ۱۰۶
- اخلاق مدبران ۱۰۷
- نامه ۲۸ ..... ۱۰۹
- افشای ادعای دروغین معاویه ۱۰۹
- فضایل بنی هاشم ۱۱۱
- فضایل بنی هاشم و رسوایی بنی امیه ۱۱۲
- مظلومیت امام علیه السلام ۱۱۵
- جواب به تهدید معاویه ۱۱۷
- نامه ۳۰ ..... ۱۱۹
- پند و هشدار به معاویه ۱۱۹
- نامه ۳۱ (امام حسن) ۱۲۱
- انسان و حوادث روزگار ۱۲۱
- مراحل خودسازی ۱۲۳
- اخلاق اجتماعی ۱۲۴

- ۱۲۵ ..... شتاب در تربیت فرزند
- ۱۲۸ ..... روش تربیت فرزند
- ۱۳۰ ..... ضرورت توجه به معنویات
- ۱۳۳ ..... ضرورت آخرت‌گرایی
- ۱۳۴ ..... معیارهای روابط اجتماعی
- ۱۳۵ ..... تلاش برای جمع‌آوری زادوتوشه
- ۱۳۷ ..... نشانه‌های رحمت الهی
- ۱۳۸ ..... شرایط اجابت دعا
- ۱۳۹ ..... ضرورت یاد مرگ
- ۱۴۱ ..... شناخت دنیاپرستان
- ۱۴۲ ..... ضرورت واقع‌نگری
- ۱۴۶ ..... حقوق دوستان
- ۱۴۸ ..... ارزش‌های اخلاقی
- ۱۵۰ ..... جایگاه زن و فرهنگ پرهیز
- ۱۵۳ ..... نامه ۳۲
- ۱۵۳ ..... افشای سیاست استعماری معاویه
- ۱۵۴ ..... نامه ۴۵ (عثمان بن حنیف)
- ۱۵۵ ..... ضرورت ساده‌زیستی کارگزاران
- ۱۵۵ ..... امام‌الگوی ساده‌زیستی
- ۱۶۰ ..... امام و دنیای دنیاپرستان
- ۱۶۴ ..... نامه ۴۶

- مسئولیت فرمانداری و اخلاق اجتماعی ۱۶۴
- نامه ۴۷ (وصیت امام به حسن و حسین علیهما السلام) ۱۶۵
- پندهای جاودانه ۱۶۵
- رعایت مقررات عدالت در قصاص ۱۶۷
- نامه ۵۳ (نامه به مالک اشتر نخعی) ۱۶۸
- ترس از خدا و ضرورت خودسازی ۱۶۸
- اخلاق رهبری ۱۷۰
- پرهیز از غرور و خودپسندی ۱۷۲
- مردم‌گرایی، حق‌گرایی ۱۷۳
- ضرورت رازداری ۱۷۴
- جایگاه صحیح مشورت ۱۷۵
- روابط با پرهیزکاران ۱۷۶
- شناخت اقشار گوناگون مردم ۱۷۸
۱. سیمای نظامیان ۱۸۱
۲. سیمای قضات و داوران ۱۸۴
۳. سیمای کارگزاران دولتی ۱۸۶
۴. سیمای مالیات‌دهندگان ۱۸۷
۵. سیمای نویسندگان و منشیان ۱۸۹
۶. سیمای بازرگانان و صاحبان صنایع ۱۹۱
۷. سیمای مستضعفان و محرومان ۱۹۳
- اخلاق اختصاصی رهبری ۱۹۶

- ۱۹۹..... اخلاق رهبری با خویشاوندان
- ۲۰۱..... روش برخورد با دشمن
- ۲۰۳..... هشدارها
- ۲۰۳..... ۱. هشدار از ریختن خون ناحق
- ۲۰۴..... ۲. هشدار از خودپسندی
- ۲۰۴..... ۳. هشدار از منت‌گذاری
- ۲۰۵..... ۴. هشدار از عجله و شتابزدگی
- ۲۰۶..... ۵. هشدار از امتیازخواهی
- ۲۰۹..... نامه ۶۸ (سلمان فارسی)
- ۲۰۹..... روش برخورد با دنیا
- ۲۱۱..... نامه ۶۹ (حارث همدانی)
- ۲۱۱..... اخلاق کارگزاران حکومتی
- ۲۱۳..... اوصاف مؤمنان
- ۲۱۴..... روش به‌کارگیری نفس در خوبی‌ها

بخش سوم: گزیده حکمت‌های نهج‌البلاغه

- ۲۲۱..... حکمت ۱: روش برخورد با فتنه‌ها
- ۲۲۱..... حکمت ۲: شناخت ضدارزش‌ها
- ۲۲۱..... حکمت ۳: شناخت ضدارزش‌ها
- ۲۲۲..... حکمت ۴: ارزش‌های اخلاقی و ضدارزش‌ها
- ۲۲۲..... حکمت ۵: شناخت ارزش‌های اخلاقی

- ۲۲۲..... حکمت ۱۰: روش زندگی با مردم
 ۲۲۳..... حکمت ۱۱: روش برخورد با دشمن
 ۲۲۳..... حکمت ۳۸: ارزش‌ها و آداب معاشرت با مردم
 ۲۲۴..... حکمت ۵۴: ارزش‌های اخلاقی
 ۲۲۴..... حکمت ۶۶: روش خواستن
 ۲۲۴..... حکمت ۷۱: نشانه کمال عقل
 ۲۲۵..... حکمت ۷۴: ضرورت یاد مرگ
 ۲۲۵..... حکمت ۷۷: دنیاشناسی (امام و ترک دنیای حرام)
 ۲۲۶..... حکمت ۷۹: ارزش حکمت و بی‌لیاقتی منافق
 ۲۲۶..... حکمت ۸۰: مؤمن و ارزش حکمت
 ۲۲۶..... حکمت ۸۱: ارزش تخصص و کمال
 ۲۲۷..... حکمت ۸۲: ارزش‌های والای انسانی
 ۲۲۸..... حکمت ۸۵: پرهیز از ادعاهای علمی
 ۲۲۸..... حکمت ۸۷: ارزش استغفار
 ۲۲۸..... حکمت ۹۰: شناخت عالم آگاه
 ۲۲۸..... حکمت ۹۲: والاترین دانش
 ۲۲۹..... حکمت ۹۴: شناخت نیکی‌ها و خوبی‌ها
 ۲۲۹..... حکمت ۹۶: ارزش علم و بندگی
 ۲۳۰..... حکمت ۱۱۳: ارزش‌های والای اخلاقی
 ۲۳۱..... حکمت ۱۱۹: ضرورت شناخت دنیا
 ۲۳۱..... حکمت ۱۲۳: الگوهای کامل انسانیت

- حکمت ۱۲۵: امام و شناساندن اسلام ۲۳۲
 حکمت ۱۲۶: شگفتی از ضدارزش ها ۲۳۲
 حکمت ۱۳۰: توجه به فناپذیری دنیا ۲۳۳
 حکمت ۱۳۲: ضرورت یاد مرگ ۲۳۴
 حکمت ۱۳۳: اقسام مردم در دنیا ۲۳۵
 حکمت ۱۳۶: فلسفه احکام الهی ۲۳۵
 حکمت ۱۴۴: تناسب بردباری با مصیبت ها ۲۳۵
 حکمت ۱۴۶: ارزش دعا کردن و صدقه دادن ۲۳۶
 حکمت ۱۴۷ ..... ۲۳۶
 ۱. اقسام مردم ۲۳۶
 ۲. ارزش علم ۲۳۷
 ۳. ارزش علما ۲۳۷
 ۴. اقسام دانش پژوهان ۲۳۸
 ۵. ویژگی های رهبران الهی ۲۳۹
 حکمت ۱۴۸: نقش سخن در شناخت انسان ۲۴۰
 حکمت ۱۵۳: صبر و پیروزی ۲۴۰
 حکمت ۱۵۸: روش برخورد با دوستان بد ۲۴۱
 حکمت ۱۵۹: پرهیز از مواضع اتهام ۲۴۱
 حکمت ۱۶۱: ارزش مشورت و پرهیز از خودمحوری ۲۴۱
 حکمت ۱۶۲: ضرورت رازداری ۲۴۲
 حکمت ۱۶۳: فقر و نابودی ۲۴۲

- حکمت ۱۶۶: پرهیز از تجاوز به حقوق دیگران ۲۴۲
- حکمت ۱۶۸: توجه به فناپذیری دنیا ۲۴۲
- حکمت ۱۷۹: لجاجت و سستی اراده ۲۴۳
- حکمت ۱۸۱: ارزش دوراندیشی و پرهیز از کوتاه فکری ۲۴۳
- حکمت ۱۹۲: پرهیز از زراندوزی ۲۴۳
- حکمت ۱۹۶: عبرت آموزی از ائتلاف اموال ۲۴۳
- حکمت ۲۰۵: گنجایش نامحدود ظرف علم ۲۴۳
- حکمت ۲۰۸: مراحل خودسازی ۲۴۴
- حکمت ۲۱۱: ارزش های اخلاقی ۲۴۴
- حکمت ۲۱۲: خودپسندی، آفت عقل ۲۴۵
- حکمت ۲۲۱: آینده دردناک ستمگران ۲۴۵
- حکمت ۲۲۸: ارزش ها و ضد ارزش ها ۲۴۵
- حکمت ۲۳۲: ره آورد انفاق ۲۴۶
- حکمت ۲۳۴: تفاوت اخلاقی مردان و زنان ۲۴۶
- حکمت ۲۳۶: زشتی دنیای حرام ۲۴۷
- حکمت ۲۴۰: غصب و ویرانی ۲۴۷
- حکمت ۲۴۲: ارزش ترس از خداوند ۲۴۸
- حکمت ۲۴۴: مسئولیت نعمت های الهی ۲۴۸
- حکمت ۲۴۸: تقویت خوش بینی ها ۲۴۹
- حکمت ۲۵۱: تلخی ها و شیرینی های دنیا و آخرت ۲۴۹
- حکمت ۲۵۲: فلسفه احکام الهی ۲۴۹

- حکمت ۲۵۶: حسادت و بیماری ۲۵۰
- حکمت ۲۶۷: پرهیز از حرص و ورزی در کسب روزی ۲۵۰
- حکمت ۲۶۸: اعتدال در دوستی‌ها و دشمنی‌ها ۲۵۱
- حکمت ۲۹۳: دوستی با احق ۲۵۱
- حکمت ۳۰۳: ارزش دنیا دوستی ۲۵۱
- حکمت ۳۰۴: ضرورت پاسخ دادن به درخواست‌ها ۲۵۲
- حکمت ۳۱۹: ره‌آورد شوم تهیدستی ۲۵۲
- حکمت ۳۲۰: روش صحیح پرسیدن ۲۵۲
- حکمت ۳۲۴: خداترسی در خلوتگاه‌ها ۲۵۳
- حکمت ۳۲۷: پیروزی‌های دروغین ۲۵۳
- حکمت ۳۳۵: آفات اعمال ۲۵۳
- حکمت ۳۴۰: ارزش پاکدامنی و بیکرنزاری ۲۵۳
- حکمت ۳۶۱: روش خواستن از خدا ۲۵۴
- حکمت ۳۷۱: ارزش‌های والای اخلاقی ۲۵۴
- حکمت ۳۷۲: عوامل استحکام دین و دنیا ۲۵۵
- حکمت ۳۷۸: آثار شوم بخل و ورزی ۲۵۶
- حکمت ۳۸۰: ضرورت یاد مرگ ۲۵۶
- حکمت ۳۸۸: فقرزدایی و سلامت ۲۵۶
- حکمت ۳۸۹: ضرورت عمل‌گرایی ۲۵۷
- حکمت ۳۹۰: برنامه‌ریزی صحیح در زندگی ۲۵۷
- حکمت ۳۹۱: ضرورت ترک حرام و غفلت زدگی ۲۵۸

- حکمت ۳۹۲: سخن گفتن، راه شناخت انسان ها ۲۵۸
- حکمت ۳۹۸: ترک غرور و یاد مرگ ۲۵۸
- حکمت ۳۹۹: حقوق متقابل پدر و فرزند ۲۵۸
- حکمت ۴۱۵: دنیاشناسی ۲۵۹
- حکمت ۴۱۷: شرایط توبه و استغفار ۲۵۹
- حکمت ۴۱۹: مشکلات انسان ۲۶۱
- حکمت ۴۲۶: دو چیز ناپایدار ۲۶۱
- حکمت ۴۲۸: عید واقعی ۲۶۱
- حکمت ۴۴۷: ضرورت فقه در تجارت ۲۶۲
- حکمت ۴۵۴: راه فرزند داری ۲۶۲
- حکمت ۴۵۷: تشنگان مال و علم ۲۶۲
- حکمت ۴۵۸: نشانه های ایمان ۲۶۲
- حکمت ۴۶۹: پرهیز از افراط و تفریط نسبت به امام علیه السلام .. ۲۶۳
- حکمت ۴۷۴: ارزش عفت و پاکدامنی ۲۶۳
- حکمت ۴۷۷: بزرگ ترین گناه ۲۶۴
- مناجات حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در مسجد کوفه ۲۶۵
- دعای کمیل ۲۷۴
- دعای صباح ۲۹۵
- منابع ۳۰۳